

FRIEDRICH-WILHELM VON HERRMANN

Friedrich-Wilhelm von Herrmann (* 8. října 1934 v Postupimi; † 2. srpna 2022 ve Freiburgu im Breisgau), jehož životní cesta začala v Postupimi a Berlíně, pokračoval ve své filosofické práci ve Freiburgu nejprve v těsné blízkosti Eugena Finka (pro jehož sebrané spisy v nakladatelství Karl Alber také poskytl své zápisky jako textové podklady a nabídl též poučné dojmy a informace o velkolepých freiburgských poměrech šedesátých let), a pak zejména Martina Heideggera. Na jeho osobní žádost převzal později vedení (dnes již téměř dokončeného) kompletního vydání Heideggerova obrovského, ale zčásti i choulostivého díla v nakladatelství Vittorio Klostermann, kterému se věrně věnoval. Doktorát získal ve Freiburgu disertační prací nazvanou *Sebeinterpretace Martina Heideggera* (*Die Selbstinterpretation Martin Heideggers*). Tím se kvalifikoval pro vydávání Heideggerových spisů, což bylo sice věcně odůvodněné, ale jeho samého to překvapilo. V roce 1970 se ve Freiburgu habilitoval prací *Fenomenologická zkoumání k časovosti rozumění bytí* (*Phänomenologische Untersuchungen zur Temporalität des Seinsverständnisses*).

Přes mimořádně vysoké nároky na edici Heideggerových *Sebraných spisů* (*Gesamtausgabe*) zůstal Friedrich-Wilhelm von Herrmann také obdivuhodným samostatným myslitelem s vlastním vhledem, přičemž si zachoval vnitřní blízkost k dalším freiburgským fenomenologům jako Edmundu Husserlovi, ale rovněž i k celosvětově navýsost významným „velkým myslitelům“, jako byl Augustin nebo Immanuel Kant. To dosvědčoval velmi zřetelně ve vlastních pracích (přitom myšlenkově nezávisle na specifickém pohledu Heideggerově). S velkou angažovaností se později plodně spolupodílel na příslušných tématech a projektech na četných konferencích církevních vzdělávacích institucí, jako například v Akademii mohučské diecéze „Erhaber Hof“, a poté rovněž na několika filosofických seminářích v benediktinském klášteře Weltenburg. V rámci těchto akcí vypracoval důležité přednášky, které přednesl a diskutoval a které později také dopracoval do tiskové verze a připravil k publikaci.

Friedrich-Wilhelm von Herrmann doprovázel jako školitel mnoho disertací, často také práce kandidátů z jiných kulturních kontextů. K jeho 65. narozeninám mu byla věnována pěkná kolektivní monografie k jeho poctě: *Vom Rätsel des Begriffs* (*O záhadě pojmu*), kterou vydala Paola-Ludovika Coriando.¹ Tento „Festchrift“ obsahuje mimo jiné sice krátký, ale pozoruhodný příspěvek z pera Martina Heideggera s názvem *Zum Einblick in die Notwendigkeit der Kehre* (*K náhledu do nutnosti obratu*). Vynikající a mimořádné zásluhy von Herrmanna v souvislosti s vydáváním Heideggerových *Sebraných spisů* jsou všeobecně zná-

¹ P.-L. Coriando (vyd.), *Vom Rätsel des Begriffs*, Berlin 1999.

my. Důrazně by však měly být připomenuty a zohledněny také jeho vlastní myslitelské zásluhy, vědomě vypracovaná a tvrdošijně uchovávaná nezávislost jeho střizlivého pohledu a jeho neochabující promyšlení základních otázek evropské filosofie a centrálních otázek dřívějších „velkých filosofů“, zvláště v podobě, ve které je traktoval kupříkladu Augustin (srv. „toužím poznat Boha a duši“) a později Kant (např. „Bůh, svoboda a nesmrtelnost“). Těmto otázkám dnes hrozí upozadění. To vše dokládá, jak myslitelsky samostatný byl přístup k základním filosofickým otázkám, který si Friedrich-Wilhelm von Herrmann v rámci evropské tradice sám vypracoval, přičemž se nepodřídil ani dnešnímu, spíše sekulárnímu duchu doby, ani Heideggerovým publikovaným tezím a myšlenkám.

Jeho samostatný filosofický postoj mimořádně dobře objasňuje například i jeho poučný příspěvek s názvem *Ansatz und Wandlungen der Gottesfrage im Denken Martin Heideggers (Pojetí a proměny otázky po Bohu v myšlení Martina Heideggera)*.² Tento příspěvek dokládá, jak příkladně jasným a obdivuhodně nezávislým úsudkem se Friedrich-Wilhelm von Herrmann nechal vést a jaký byl jeho vnitřní postoj – navzdory jeho vynikajícím znalostem a myslitelské blízkosti k Heideggerovi a i přes trvající loajalitu k tomuto znamenitému autorovi. V příspěvku autor také poukazuje na markantní, pozoruhodný zlom v celkovém plánu knihy *Bytí a čas* a věčně přiléhavě ho vysvětluje.

K tomuto nesmírně významnému vysvětlení neuzavřeně povahy myslitelské cesty Martina Heideggera budiž zde ještě závěrem krátce zmíněna jedna záležitost, na kterou Friedrich-Wilhelm von Herrmann příležitostně upozorňoval. V publikované tištěné verzi spisu *Bytí a čas* z roku 1927 končí „Úvod“ s názvem „Expozice otázky po smyslu bytí“ vyhlídkou na původně plánovaný trojdílný „Nástin pojednání“.³ Ve zmíněné verzi *Bytí a času* však onen třetí díl, jak známo, chybí, i když byl pod názvem „Čas a bytí“ na str. 57 uveden. Přece jen však nacházíme v *Bytí a čase*, str. 470 (zvláště v poznámkách pod čarou) odkazy k obsahu a záměru tohoto třetího dílu *Bytí a času*, který Heidegger v domě Karla Jasperse spálil. Tyto překvapující odkazy k tematice třetí části se týkají diskuse tradičního pojmu věčnosti a „věčnosti Boha“ (*Bytí a čas*, str. 470, poznámka č. 1 a 3).⁴

Friedrich-Wilhelm von Herrmann k těmto otázkám píše: „V tomto sebepojetí sice není fenomenologie pobytu ‚křesťanskou filosofií‘, ale není zároveň ani antikřesťanskou filosofií.“⁵ Podle něj měly na Heideggerovo myšlení rozličným

2 F.-W. von Herrmann, *Ansatz und Wandlungen der Gottesfrage im Denken Martin Heideggers*, in: Jakub Sirovátka (vyd.), *Endlichkeit und Transzendenz. Perspektiven einer Grundbeziehung [Konečnost a transcendence. Perspektivy jednoho základního vztahu]*, Hamburg 2012, str. 153–184.

3 M. Heidegger, *Bytí a čas*, Praha 2002, str. 57 n.

4 M. Heidegger, *Bytí a čas*, str. 470, pozn. 1 a 3.

5 F.-W. von Herrmann, *Ansatz und Wandlungen der Gottesfrage im Denken Martin Heideggers*, str. 173.

způsobem zcela určující vliv oba rozvrhy Augustinova pojednání o čase v jedenácté knize *Význání*, o kterých Heidegger hovořil v přednášce z roku 1930 pro mnichy opatství Sv. Martina v Beuronu. Druhé Augustinovo pojednání o čase mělo vliv na Heideggerovo rané dílo, totiž na *Bytí a čas*, první pojednání na Heideggerovo událostně-dějinné myšlení po obratu, po tzv. „Kehre“. Augustinovy myšlenky o čase a věčnosti se na základě tohoto von Herrmannova upozornění dostávaly právě v uplynulých desetiletích a letech stále více do popředí pozornosti autorů nejrůznějšího ražení. Inspiraci byl zřejmě především Heideggerův objev, jak významná je otázka po bytí času, která byla a zůstala také pro Augustina otázkou centrální a na kterou Heidegger sám upozornil alespoň ve zmíněné poznámce pod čarou v *Bytí a čase*.⁶

V dnešní době, kdy se pozitivní pojednání o základních otázkách metafyziky a filosofie náboženství nebo o základních filosofických otázkách teologie a náboženství stala problematičtějšími a často zanedbávanými, šel Friedrich-Wilhelm von Herrmann svou samostatnou myslitelskou cestou, i když často ve věrné službě toho, kdo vydává spisy Martina Heideggera. Vlastní von Herrmannovo dílo je hodno pozornosti, jestliže zároveň zohledníme šíři jeho dalšího horizontu především ve vztahu k zásadním filosoficko-theologickým myšlenkám a motivům Augustina a Immanuela Kanta, které Friedrich-Wilhelm von Herrmann považoval za stěžejní, a to navzdory své blízkosti Martinu Heideggerovi, jenž byl v těchto otázkách více než zdrženlivý. Jedná se ostatně o otázky, které by měly zůstat trvale ve středu pozornosti všech konečných rozumných bytostí.

Norbert Fischer, Wiesbaden, 18. září 2022

Doslov

Vliv Friedricha-Wilhelma von Herrmanna na české filosofické prostředí byl spíše nepřímý, ale několik stop lze přesto najít. Jeho detailní výklady Heideggerova díla ovlivnily způsob, jakým Heideggera interpretují autoři, jako je Jan Kuneš nebo Aleš Novák. Druhý jmenovaný přeložil a vydal útlý svazek s texty Friedricha-Wilhelma von Herrmanna s názvem *Pravda o myšlení Martina Heideggera*, Praha 2017 (jako Supplementum V *Ročenky pro filosofii a fenomenologický výzkum*). V překladu Aleše Nováka vyšel také kratičký text Friedricha-Wilhelma von Herrmanna *Žádná systematická součást myšlení – filosoficky irelevantní*.⁷ Obě publikace souvisejí s kontroverzí ohledně tzv. *Černých sešitů*, Heideggerových deníkových záznamů z let 1931–1938. Na základě těchto zápisů, které sám Heidegger určil ke zveřejnění na závěr svého díla, se rozhořela diskuse ohledně

⁶ M. Heidegger, *Bytí a čas*, str. 470.

⁷ F.-W. von Herrmann, *Žádná systematická součást myšlení – filosoficky irelevantní*, in: *Ročenka pro filosofii a fenomenologický výzkum*, Praha 2014, str. 14–17.

vztahu mezi antisemitismem, německým národním socialismem a Heideggerovým vlastním filosofickým myšlením. Tyto deníky připravuje nakladatelství Academia k publikaci v překladu Ivana Chvátika pod názvem *Úvahy II–VI (Černé sešity 1931–1938)*. V neposlední řadě lze jako další stopu Friedricha-Wilhelma von Herrmanna v českém prostředí jmenovat autora tohoto překladu, který jako doktorand a asistent Norberta Fischera spolupracoval s von Herrmannem na několika společných projektech.

Přeložil a doslovem opatřil Jakub Sirovátka